

БОКСАҒА ТУРНИР САБАЛАНА

Пааматынньыкка венок уураллар.

Сэттинньи 28 күнүгэр Саха Республикатын норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлөөх үлэһитэ, Россия бочуоттаах тутуучыта, Чурапчы улуусун, Ойуулуун, Хадаар, Чурапчы нэһиликтэрин бочуоттаах гражданина Александр Иванович Федотов кэриэһинэр боксаҕа аһаҕас республикатааҕы турнир улуус кэбингэр элбэх функциялаах спортивной саалаа аһаҕас.

Бу күн улуус салалтатын, ытыарылаах ыалдьыттар, турнир кыттыылаахтарын ааттарыттан А. И. Федотов пааматынньыгар венок уурулунна.

Турнир уорүүлээхтик аһаҕас алгысчыт Н. А. Федоров турнир ситиһилээхтик барарыгар, мантан тирэх ылан, биллэрлээх спортсменнар үүнэн тахсалларыгар алтын тюртө. Эрдэ тылы улуус дьаһалтатын эдэр ысчачат уонна дьон көрөн полисти-

М.И. Федотова.

жыттар департаментын салайааччыта И. П. Уаров, физический культуура уонна маассабай спорт сайдыытыгар управлениеттан

куорат оро спортивной оскулатын (тренер И. В. Сивцев), ХИФУ (тренер Н. А. Дмитриев), 1-кы Но-

Н. Г. Цыганов, бокса республикатааҕы федерация толорор дириэктэрэ Р. Ю. Кривоносов, А. И. Федотов кэргэнэ М. И. Федотова, кураһатан кылабынай судьята А. В. Саморев эһилэр. Кэбингэр А. И. Федотов республика бокса федерациятын салайааччытынан үлэлээр кэмгэр бу көрүг сайдыытыгар улахан кылаатын киллэрбитин, сана урдэлэ таһаарбытын бэлэтээбитин, кэбинг ааһан турнир сайдан, кэргэн Россия таһаарыгар тахсарыгар эрэллээрин, онно үлэлэнэргэ балаһынан биллэрдиэр.

Кураһатан Дьоккуускай

Кураһатан түгэннэриттэн.

дэох Дьоккуускайдаагы оро спортнай (тренер А. Н. Вагура), Уус-Дьяаны (тренер Д. А. Солдатов), Бүлүү (тренер А. Н. Каратаев), олимпийскай эрэлэр учуушчелара (тренер Л. С. Соломонов), Уус-Алдан (тренер К. Горюхов), Мэҥэ-Хаҥалас (тренер В. В. Егоров), ЧГФКСИ (тренер А. Г. Слепцов), Чурапчы (тренер Н. К. Сивцев, Г. М. Кривоносов), Монголия (тренер Сунъя Дашбурма) боксера кыттыыны ыаллар. Кэбингэр ортолоругар Дальнай Востоктаагы федерация уокурук кылабылааҕа Василий Атласов (Дьоккуускай), Саха республикатын хас да тогуллуох чемпиона Егор Пахомов (ХИФУ), ДВФО призера Николай Покати (Бүлүү), Монголия оролорго чемпиона Дамдиндорж Мох Эрденэ, Бүтүн Россиятаагы турнир

кылабылааҕа Михаил Слепцов (Уус-Дьяаны), Бүтүн Россиятаагы турнир кылабылааҕа Альберт Романов (Чурапчы) курдук урдук ситиһилээрдээх спортсменнар бааллар.

Бастагы кэриэһинэр саҕаланаллар. 52 кг Андрей Чигвинаров (Чурапчы) Айкар Кононов (Ньурба), Андрей Иванов (Бүлүү) Марат Саргсман (РСДЮШ), 54 кг Василий Васючков (ДЮСШ-1) Максим Красников (РСДЮШ), 60 кг Степан Софронов (Бүлүү) Ньургустан Пермякову (Чурапчы), Кирилл Долгих (ДЮСШ-1) Евгений Оленов (РСДЮШ), Егор Андреев (Чурапчы) Артем Нестерев (ЧГФКСИ), Золзиет Шинэчагатага (Монголия) Дмитрий Егоров (Чурапчы) кылабылаар. Кураһатан салҕынар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

ПЕНСИЯ ААҤЫЛЛЫТЫГАР УЛАРЫЙЫ БУОЛУО

Сэттинньи 28 күнүгэр Чурапчытаагы пенсионной управлениета видеоконференция буолан ааста. Бу аһаҕы кылабыллар интерактивной мунууах уратытынан суруулаахтары, пенсионердары, ветераннары кыттыыны буолла.

Российскай Федерация пенсионной фондун Саха сиринээҕи отделениетын салайааччыта Георгий Степанов, бастатан туран, 2015 сытан пенсионнай хааччыллы сокуоннарыгар улахан уларытылар буолары туралларын биллэрдиэр. Ол курдук, аһаҕы сыл бу уларытыларга бэлэмнэни сыһыан буоларын эттэ. Мана улахан хабааннаах сырдыгар, нэһиликкэ ортолор билиһиннэрэр үлэ тэриллээхтэр тохтоон боттүрүөстэргэ эппиэттэтэ. Бүлүү, Ойуулуун, Нерюн-

ри, Муома улуустарыттан элбэх боттүрүөс кэриэс. Дьон билбэтэ, мунууахыларга элбэх эбит. Онно аһаҕы сыла элбэх мунууахтар, семинарлар, нэһиликкэни кытта көрүһүүтөр буолаллар эрийилэр. Мана тэрилтэлэр уонна дьон - сөргэ кыттыыларга көхтөөх буолуохтааҕа ирдэ-нэр.

Георгий Степанов бу мунууахха үбүлүүллөх дааталары бэлэттээн эттэ. Ол курдук, Россия социальная хааччыллы 95 сыла, республиката биһир сүрүннөөх пенсионной сулууска тэриллэ-битэ 20 сыла буоларынан видеоконференция кыттыылаахтарын эрдэлэтэ, ин-нени үлэ-хаһыска ситиһиллэр баар-да.

А ЗАХАРОВ.

Спорт

Күүстээх дуобатчыттары хотто

П. Е. Бараханов Чурапчыта биһир саамай ытыһаннар учууталынан буолар. Кини тыһаанчанын оҕону физкультуура уонна спорт аһаҕаах эйгэтигэр киллэрбитэ. Сэттинньи 16 күнүгэр кини аатыгар ытыһаллар үтөс буолбут дуобатка нэһиликкэ чемпионата ытыһыллы. Мана 84 саастаах А. П. Филипповтан саҕалаан 25 киһи үтүсүт кини уорунээччилэрэ кыттыныбыт.

Дьахталларга А. Собакина, П. Дорофеева бастааһыгар. Эдэрдэргэ чемпион В. Варламов уонна оҕукуу антардыыларынан хаалбыт И. Протопопов, Р. Седаляев кыһа-тыастылар.

Дьиннээх сенсация ветераннарга буолла. Уопуттаах оонньоочу И. А. Захаров 13-тэ кыһаһын, 9 киһини, ол иһигэр улахан күүстээх Петр уонна Иван Пивовлякка хотон, холкутук чемпион аатын ылла. Олоххо аһаҕааһына сыһааннаах Иван Афанасьевич дуобаты таһынан хор дьарыгар сылдьар, үчүгэй үлэһит быһыытынан биллэр. Кини кэбингтэн үс биһирээх мөккөтө К. Монастырев, П. Калачев, А. Куличкин таһаастылар.

Мана даатан эттэххэ, аһаҕы биһир суруйуулар Чурапчы биһир дуобатчыта Дьоккуускайга аһаҕы иһин кураһатанн уһуллубутун туһунан киллэрбитим. Ол кэбингтэн 2-3 киһиэхэ "Бу эн этин дуо?" дьин ыһыты кыһаһын, сорох тыһаан дьарыктыыт. Онно бу суруйууга киһи аата суруллубатага иһигэр үлэһит ордук туһалаах буолбут.

Түмүккэ П. Е. Бараханов кыра улутар Егор Поликарповка дуобатчыттар ааттарыттан махталытын тиэрдибит.

П. КАЛАЧЕВ, кураһатан кыттыылааҕа.

В ЧУРАПЧЕ ОТКРЫВАЕТСЯ МФЦ

"Одним окном" становится больше — с 30 ноября 2013 года в Чурапчинском районе начинает работать офис МФЦ. По сути это де-юре представительство по республике — услугами МФЦ сегодня могут воспользоваться жители г. Якутска, а так же Амгинского, Горного, Намского, Нюрбинского, Среднеколымского, Хаҥалаского, Жиганского и Эвено-Бытантайского улусов. До конца года "окошко" откроется в Ленском и Мегино-Кангаласском районах. К 2016 году доступ к получению услуг через МФЦ на местах будет иметь практически все жители республики, как того и требует Указ Президента РФ № 601 от 07.05.2012г., доля охвата граждан составит 91,12%.

Для МФЦ в Чурапче построено новое двухэтажное здание. Этот объект возведен по специально разработанному для подразделений такого формата типовому проекту. В Чурапчинском районе, где численность населения превышает 20 тысяч человек, открывается Обособленное структурное подразделение (ОСП). Такие здания появятся и в других районах, где будут созданы подобные представительства.

Два этажа имеют функ-

циональное распределение рабочих зон — на первом этаже размещен зал приема посетителей, на втором — отдел обработки документов. Отделка помещения, дизайн — все выдержано в едином стиле организации. Как и в главном офисе в Якутске, в чурапчинском МФЦ выдержаны все стандарты комфортности для посетителей.

Зал клиентской службы разделен на секторы ожидания, информирования, сектор приема заявителей. Работает электронная очередь, информация. Прием консультантами будет вестись в шести кабинках. Предусмотрена работа специалиста бесплатной юридической помощи МФЦ. Правовая защита заявителей, юридическое консультирование и сопровождение — основные приоритеты, которые ставит МФЦ наряду с сокращением временных и финансовых затрат и упрощением процедур предоставления услуг.

С открытием МФЦ в Чурапчинском районе будут предоставляться услуги в сфере земельно-имущественных отношений, уполномоченным органом по которым является муниципальное автономное учреждение "Комитет по управлению муниципальным имуществом" Чурапчинского улуса.

В социальной сфере — услуги ЗАГС по регистрации рождения, вопросам заключения/расторжения брака. Предпринимательство будет предоставлять услуги по оформлению разрешений на перевозку легковых такси. В дальнейшем, по мере выявления потребностей населения, перечень услуг и количество сфер будет увеличиваться.

Среди основных преимуществ получения услуг через МФЦ заявителя, как правило, отмечают удобство, комфорт, прозрачность процедуры, вежливое и компетентное обслуживание. Чурапчинцы теперь тоже смогут оценить эти приоритеты обращения в "одно окошко", посетив Многофункциональный центр в улусном центре.

Торжественная церемония по случаю открытия нового офиса МФЦ назначена на 3 декабря 2013 года, в ней примут участие представители руководства республики и района. Начало в 12 часов. Адрес нового офиса — с. Чурапча, ул. Октябрьская, дом 17 В.

Добро пожаловать в МФЦ!

Татьяна ПАНЗИНА, менеджер по связям с общественностью ГАУ "МФЦ РС (Я)".

Бахсытаабы «Сулусчаан» уһуһаан тэриллибитэ 50 сылыгар

Оҕону иитии-сайыннары сүрүн сорукпут

Бахсы нэһилиэгэ күн сирдээх, өг хочолордоох учаастак буолан сүөһүнү, салгыны иитэргэ табыгастаах көрөн, Ыйытэра улахан производственай учаастагы 60-нус сылларга тутан, дыону олохсунтуттара. Манна наар сүөсүһүттэр олохсунтуттара. Ыйытэра кырата 4-5 оҕолоохторо. Ол иһин оройуонга туруорсан уһуһааны аһарга, сүөһү үлэһиттэригэр көмө оҕорорго дьин быһаарбыттар. Онон 1963 сыллаахха муус устар 10 күнүгүгү үлэһиттэр депутаттары Алексейевскай оройуонунан Сэбиэтин исполкомун 15 нүөбүрдээх быһаарылытыннан балаһан ыйын 1 күнүгэр дылы Бахсыга 25 нүөбүрдээх дьааһыла-сады аһарга, сөптөөх материалнай базаны бөлүмүгүгү дьин уурааһынан алтынны 7 күнүгэр 1963 сыллаахха Томтор учаастагы Тангара-тын дьэтигэр дьааһыла-сад аһаһыл-быта.

Бастагы сэбиэдиссэйинэн Марфа Афанасьевна Барашикова аһаһан үлэ-эбигэ. Кини билигин пенсияга олохтор, үлэ ветерана. Тангара дьэтин дьааһыла-сады сөп түбэһинээрэр тыа үлэ күүстээх-тик барбыта. Оччолорго уунан иитиин дьэтин көрө илэк учаастагы иитиин систи-мэтин чулуу уус Көңгүзэри Константино-вич Местников монтажтаабыт. Дьааһыла-сады барыта 25 өр хонукта-ахха сылдьаллара. Оролору иитиингэ-үөрэтиигэ иитэччилэр Александр Афанасьевна Новгородова, миннигэс аһаһан повардарынан Фекла Федотова Местникова, Дария Васильевна Местни-кова, хачыгаардарынан Яков Николае-вич Егоров, Евдокия Григорьевна Егоро-ва, өр кэмгэ нээтиссэн Мария Иннокен-тьевна Барашикова үлэһиттэрэ.

1972 сыллаахха 17 саастах кыыс Зоя Михайловна Пестрикова нээтиссэн үлэтин садылаабыта. Ол кэмгэргэ сэби-эдиссэйинэн Александра Афанасьевна Новгородова, иитэччилэринэн Екатерина Павловна Васильева, Любовь Гаври-левна Гермогенова, Софья Николаевна Сорокумова, нээтиссэн Мария Инно-кентьевна Барашикова, Муза Инно-кентьевна Барашикова, Ася Петровна Со-рокумова үлэһиттэр эһилэр.

1977 сыллаахха сэбиэдиссэйинэн Ма-рина Иннокентьевна Барашикова аһаһан үлэтин садылаабыта. Сүрүнүнэн өр кэмгэ Мария Иннокентьевна Барашикова, Да-рия Васильевна Местникова, Евдокия Григорьевна Егорова, Яков Николаевич Егоров, Ася Петровна Сорокумова, Ев-докия Петровна Местникова, Евдокия Ивановна Решетникова, Анна Констан-тиновна Барашикова, быстах кэмгэргэ Любовь Александровна Демешкина, Клавдия Петровна Попова, Евдокия Кон-стантиновна Протодалова уонна да атыттар үлэһиттэрэ.

1986 сыллаахха дьааһыла-сад ыска-лаат буолан турбут эргэ кулуупка көспүтэ. Сэбиэдиссэйинэн анал үөрэхтээх Варвара Николаевна Собакина аһа-һан үлэһиттэ.

1987 сыллаахтан сэбиэдиссэйинэн анал педагогическай үөрэхтээх Екате-рина Николаевна Сергеева үлэһиттэ. Бу сылларга анал педагогическай үөрэхтээх үлэһиттэр кэлгитэлээн, өрүн иитиингэ-үөрэтиигэ "Кыһы кыһымы, уолу уол-луу иттии ньымалара" дьин сыл туруу-рунан үлэһиттэрэ. Иитэччилэринэн Евдокия Павловна Барашикова, Маргарита Прокопьевна Окоченникова, Аграф-на Егоровна Васильева, Харитина Нико-лаевна Шеломова, Евдокия Ивановна Ре-шетникова, Ольга Егоровна Ушницкая, Мария Петровна Саввина, нээтиссэнни-ни Евдокия Петровна Местникова, Ася Петровна Сорокумова, Аграф Григорье-вна Слепцова, Надежда Ивановна Ба-рашкова, повар Марина Валерьевна Слепцова, прахча Прасковья Максимов-на Кузьмина үлэһиттэрэ. Уһуһаан коллектива педагогическай кадрдарынан хаачылыбыта.

1995 сыллаахха Татьяна Дмитриевна Барашикова аһаһан үлэһиттэ. 1997 сыл-лаахха сэбиэдиссэйинэн Светлана Нико-лаевна Ноговицкая аһаһан үлэһиттэ. Онтон 1999 сылтан 2007 сыла дьэри сэбиэдиссэйинэн өр кэмгэ аһаһан Ха-ритина Николаевна Шеломова үлэһиттэ.

Кини үлэһиттэр кэмгэргэ туруорсан, сүүрэн-көтөн 2002 сыллаахха "Үтүдү-аһа" чэрчитинэн биһиги уһуһаамыт "Саха Республикатын Бочуоттаах ме-дета" ааты ылбыт Василий Павлович Ва-сильев биригэдиригдээх биригээдэ 40 өр сылдьар сага уһуһаан дьэтин үлэ-э киллэрибитэ.

Бу сыллартан садылаан уһуһаанга анал педагогическай үөрэхтээх иитэч-чилэр, коллектив састааба уларыйбакка үлэһиттэр. Ол курдук, өрүн иитиингэ-үөрэтиигэ 30 сыл үлэһиттэ туйгуи кате-гориялаах иитэччилэр Евдокия Павловна Барашикова, 1-кы категориялаах иитэч-чилэр Мария Петровна Саввина, Ольга Егоровна Ушницкая, Мария Ивановна Никифорова, 2-с категориялаах иитэч-чи Надежда Ивановна Барашикова, 1-кы категориялаах музыкальнай салааһа-чы Ирина Көңгүзична Слепцова, иитэччи көмөлөһөөччүлэр Светлана Николаевна Ноговицкая, Аграф Григорьевна Слеп-цова, Мария Дмитриевна Попова, Матре-на Семеновна Пестрикова, Матрена Ва-сильевна Гоголева, Анастасия Васильев-на Гоголева, повар Марина Валерьевна Слепцова, охраниктар Людмила Федо-товна Местникова, Сахалана Дроггетриевна Тарабукина, кэлэр калуена ыччаты и-тиигэ бэйэлэрин кылааттарын, билигэ-рин биэрэллэр.

2007 сыл атырдьах ыйыттан бу уһу-һаанга өр сыл үлэһиттэ Надежда Ива-новна Барашикова аһаһан үлэтин садыла-ан күн бүтүнүгэр дылы салайан олохтор. Онтон ыла Надежда Ивановна уһуһаан сөптөөх, бэйэте туспа суоллаах-иктээх буолан үлэһиттэргэ элбэх сыратын би-эрэн кэллэ.

Чурапчы улуунун Бахсы нэһилиэгэ Арасыһаага тийэ аатырбыт артык-тары, култуура деятеллэрин уһуһаан таһаарбыт нэһилиэгэтин биллэр. Саха искусствотын биэр саамай бастагыан тэрийсипит Тарас Павлович Местников буолар. Биэр дойдулаахтарбытын Марк Матрена Слепцовтары, Николай Слеп-цов-Туоһулаахы, Андриан Слепцову, Петр Михайлович Решетникову, ырыаһыт Дария Григорьевна Бараши-кованы, Аиза Петровна Решетникованы, улуу оһуһааһыт Петр Иванович Слеп-цову, Ньурба драматическай театрын ар-тыкатын Майя Петровна Слепцованы, кыһахтыах куластаах эдэр ырыаһыт Александр Дьяковский - Ырыа Саары-ны, аһаһаах иһэллэри иһэлэн-садыла-ан ыһтар Анна Егорованы (Николь) күн тутта ааттыбыт.

Утуму салган "Сулусчаан" уһуһаан өрүн кыра эрдэгиттэн театр, кинэ эйгэ-тигэр уһуһар. Итигэтин ситтэрин, уһуһа-амыт художественнай-эстетическай хайысхаан үлэһиттэр "Кустукаан" уруһуй устуудуһаата, "Дьэрэжэн өрлөр" дьин фольклор, кулаһаан театр куруһууга, "Чемчүүк саас" төрөгүт ку-лууба, "Куукула музейа" көхтөөхтүк үлэһиттэр. Манна таһынан "Кыра ар-тык" дьин театральнай устуудуһаа үлэ-һиттэр. Бу устуудуһаны Н.И. Барашикова салайан үлэһиттэр, туруорааһы И.К. Слепцова, М.П. Саввина сценарист быһытынан үлэһиттэр. Сыһан аайы 1-дйи кинэни устабыт. Ол курдук, усту-удуһаа номуо бэйэте устубут 5 кинэ-лэрдээх "Куоһа уонна саһыл" кинэ-эбит "Саха" НККК хаһыс да төгүлүн көтөн, көрөөччү күн биһирэбилин тарта. "Ве-

селая карусель" дьин нуучча тылын ку-онкуруһугар нууччалыы "Живая кукла" дьин кинэни устан, улууска 3-с миэстэ-ни ылан турардаахтыт.

2010 сылтан бу устуудуһаа үлэтигэр олохтор, "Сулусчаанга мааскалар" дьин кэтэһтэн кинэ-көрүү куонкуруһун улууска 2-тэ, регион таһымыахтык би-ирдэ, быйыл үөрэх дьылыгар өрөспүүбүлүкэ таһымыахтык ыһтан кэллэбит. 2010 сыллаахха улууска бэйэ-бит "Дьэдьэнигиттэр" кинэ-эбитинэн Гран-при үрдүк аатын ылбытыт. 2011 сыллаахха "Дорддуулар" кинэ-эбитинэн 1-кы степеннээх дипломант буолбутт. Чурапчытаагы "Кэсэи" уһуһаан иһэи сыл субуруччу Гран-при үрдүк аатын ылбыта. "Куоһаһаан мүччүргэнигээх сы-рыһылар" уонна "Дьэтигиттэн дьэти" кинэ-эбитинэн Режиссер -- Тамара Григо-рьевна Константиновна. Регион таһымы-гар Амма, Уус-Алдан, Нам, Чурапчы улуустарыттан кыттыһыны ылбыттар.

Кинэлэригитин биһиги уһуһаамыт көчөччүлэ, хас да сахалыы кинэлэр ааптардара Иннокентий Барашков-Туй-ма устан тангар. Оролорбут танастарын, атрибуттарын күндү төрөгүтүгүтүт сыл аайы ис сүрэхтэригиттэн кыһаллан оһороллор, күүс-көмө буолаллар.

Быйыл өрөспүүбүлүкэ таһымыгар Гран-прины Дьоккуускай куораттан "Кэс-эи" уһуһаан ылан, Кыһылы статуэтка-ланан өрөгөйдөөтүлэр. Режиссер -- Свет-лана Константиновна.

Спонсордарыттан буолаллар: сүрүн биригиди үс сыл устата Гран-при-ны олохтоох Бахсы нэһилиэгэ (баһылык С.С. Пестрикова), быйыл Бахсы нэһилиэгэ (баһылык И.Ф. Барашков), Музыка уонна фольклор музейин салааһа-чыта А.П. Решетникова, "Сага олох" хаһыат редактора А.А. Захаров, ОДКХ началь-нига Е.И. Саввин, улуустаагы үөрэх у-правлениетын оскуола иннинээри саастаах оролорго отдел салааһа-чыта М.П. Окоченникова, И.П. Р.Е. Федотов, И.П. В.В. Носова, И.П. Е.В. Окоченникова, И.П. М.К. Барашкова, И.П. А.И. Дмитриева, И.П. И.И. Шеломов уонна Бахсы нэһилиэгэ-тин тэрийтэлэрэ сыл аайы биригистэри туруоралларын иһин түгэһүнэн туһанан барга махталбытын тирдэбит.

Уһуһаан Бочуоттаах үлэһиттэ, олохун кыра саастаах өрүн иитиингэ анаабыт 38 сыл ыстаастаах, туйгуи категориялаах иитэччилэрт Евдокия Павловна Бара-шкова эһилтэ суох үлэһиттэр. Эдэр иитэч-чилэргэ баай уопутун үлэһиттэ, истин сүбөһитт, аһаһааһыт буолан уһуһаам-ыт дьэтин сырдатар, сылаанньытар. Уолу уолуу, кыһы кыһымы иитиингэ сүрүн болгомотон уунан, 2010 сыллаах-ха "Өрүн көрүү уһуһуу-аныаһы кэм ир-дэбиттэ" босуобуйаны таһаартарыта и-тэччилэргэ көмө буолара саарбага суох.

Уһуһаан иһинэн "Таммаһаан" үткүү аһаамбыһын эдэр иитэччи И.Н. Федорова салайар. Быйыты сыла "По-лярная звезда" куонкурустарга улууска, регионга, өрөспүүбүлүсүгэр "Отгүтүт", "Питтэнигэ на Севере" үткүүлэринэн ситиһиллэнэн, хас да төгүл дипломант үрдүк аатын сүтэ. Иванна Николаевна үлэте сылаананан, "Бастың өр үткүүтүн туруорааһы" номинация хаһаайкаты-нан буолла. Ону таһынан СР Президентин Е.А. Борисов махтал суругунан наараа-даланна. Бу дьаныардаах үлэ уһуһаамыт оролорун, үлэһиттэрин,

төрөгүтүгиттэрин үрдүк ситиһилигитинэн бу-оһа.

Биһиги уһуһаамыттар сүрдээх ис кирибэх майгылаах, айар талааннаах, туйгуи категориялаах М.П. Саввина дьин иитэччилээхтэ. Кини 2006 сыллаахха "Сельская школа" дьаарбанкага си-тиһиллээхтик кыттан, "Бичик" кинэти кыһатынан "Тэлгэһэ билгэһиттэртэ" уон-на "Өс хоһоһо-эбүтэ номоһо" кинэтигэр тахсыбыттар. 2010 сыллаахха "Сулус-чаанга өр саас" хоһоһон хомуурунньу-на аһаһан таһааран, уһуһааннарга дуо-райаллар. 2011 сыллаахха М.П. Саввина, Л.П. Сорокумова, О.Е. Ушницкая аап-тардаах "Күнчээн" кинэтигит 7100 эка-тахсыбыта.

Мария Петровна 2012 сылтан садыла-ан, маннай улууска, онтон өрөспүүбүлүкэ таһымыах "Бичик" дьин уһуһааннарга, төрөгүтүгиттэртэ аналлаах научнай-практическай сурунаал аһа-һа. Манна анал балаһаларга Саха сирин муһуһаарыттан уһуһааннар үлэһиттэри таһаартараллар, уопут атаһаһаллар. Дьин көргөһүгэ сүбэ-аһа бэриллэр. Редак-ционный коллектив улуустаагы үөрэх управлениетын оскуола иннинээри саас-таах оролор тэрийтэлэрин салайар отде-лын специалиһа А.С. Капрелова, Алаһар нэһилиэгин "Алгыс" ОСК методиста Л.Е. Федорова, Алаһар Г.Д. Протодалова аһа-һынан орто оскуолатын аһын кылааһын учуутала Л.П. Сорокумова, Хатылы "Ньургунун" ОСК музыкальнай салаа-аһыта И.К. Слепцова үлэһиттэр.

Ити курдук, биһиги уһуһаамыт и-тэччилэрт өрөгү, иитэччилэрт аһаһаах кинэтигэрт бүтүн өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн тарданан, өрүн иитиингэ тутту-ла сылдьалларыттан күн туттабыт.

Быйыл сайын от ыйын 1-4 күнэри-гэр "Сельская школа" педагогическай дьаарбанкага уһуһаамыттан кытты-һыны ылан кэллэлэр. Н.С. Биригит аһа-һынан гитаранан ырыа куонкуруһугар уһуһаамыт сэбиэдиссэй Н.И. Бара-шкова көрө, нарын кулаһаһынан ыһаах, куонкурус кыһыһылааһын аһын сүтэ. М.П. Саввина "Оскуола иннинээри үөрэх-тэһингэ кылаатын иһин" бөлүгүн наараадаланна. Ону таһынан "Дьаарбанка иитэччилэрт" куонкурса муһуһуур кыһыһылааһа буолан, Москва куоракка стажировкаһа барар кыһа-танна. И.Н. Федорова педмастарыһаага кыттан, "Маастар-кылааһы хаачы-стылаахтык ыһыһытын иһин" серти-фикацияһын бөлүгүнэн. Бу үрдүк кыһы-һылар биһиги уһуһаамыт 50 сыллаах өрөгөй үктэллээх үбүлүгүгүт күндү бө-лөһүнэн буоллулар.

Көрө бөлүк түгэһинэн, бу сайын кол-лективинан Т.А. Гоголева тэрийтэллэ. "Дьоккуускай-Өлүөнэ остуоллара-Дьоккуускай" дьин үөрэхтэһин туругар уһуһуһут, сылаанан дуоһуһуһут. Та-һына Афанасьевна махталбыт муһуһу суох.

Уһуһаамыт күнээри үлэтигэр, тэ-рийтэллэригэр күүс-көмө буолар, айар талааннаах, уран тарбахтаах кыһыт-тарбыт М.С. Пестрикова, А.Г. Слепцова, С.Н. Ноговицкая, М.Н. Шеломова, А.В. Го-голева, М.В. Слепцова, М.В. Гоголева кы-лэригит кылааттара сүткэн. Оро күрө, ааһыһылар, сөмөнөрдэр буоллулар, бары-тыгар көхтөөхтүк кытталлар.

Күн тутта аһаһааһыт бочуоттаах сылаһаланга барбыт иитэччилэрт Мария Ивановна Никифорова, теһуһаһиттэри Анисья Петровна Со-рокумованы, Прасковья Максимовна Кузьминаны, Евдокия Петровна Местни-кованы, Мария Дмитриевна Попова, Светлана Николаевна Ноговицканы.

Сага үйэ ирдэбиллэни инновацио-най үлэ-э сүрүн болгомотон уунан, өрүн баһаһыттан-дьодуруттан көрөн и-тии-сайыһнары сүрүн сорукпут. Оро сайдыһылар санаттан сананы аһаһа-рыһыгар, уһуһаан коллектив түмсүүлээрт, биэр санаанан дьуһуу-дааһа, эһэлээхтик үлэһиттэрт туйуу күүспүт буолар.

Н.И. БАРАШКОВА
уһуһаан сэбиэдиссэй
О.Е. УШНИЦКАЯ
инииттэ

Хадарский инспектор Чувашского уезда (район
Республики Саха (Якутия)

Хаймат бичээксэ бариллэр графика: 16 ч 00 м. Бичээксэ бариллинэ: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоонукка 29.11.2013 с. офсетка бэчээтээнэ.
Алхамта: 678670. Чурагчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: 54907. Хаймат нэдиэлэ үстэ: оптууруннукка, чэллээрэ уонна субуотада тахсар.

УЙТУХАТА

"Чурапчы" ТХПК "Сага олох" хаймакка ыйга биирдэ тахсар анал сыһыарыта № 11 (33)

2013 сыл
Сэтинньи
30 күнэ
суббота
№ 179-181
(10798-10800)

Сүрүн сонуннар

1. Сэтинньи 15 күнүгэр улуус киинигэр ый бүтүөр диэри бары нэһиликтэргэ тыа хаһаайыстыбатын күннэрэ хаһаанньытааҕар даҕаны олус тэрээһиннээхтик ыытылыннылар.

2. "Чурапчы" ТХПК механизированнай буойунатыгар эккэ анаан тутууну тэрийэн, уонсайа 1600 сүөһү астанна.

3. 2013 сыллаах үүт соботуопкатын былаана үөһээтэн 8000 тоннаттан 6900 тоннага диэри кыччатылына. Онон 11 ыйынан соботуопка сорууда 95,9 %-н туолла. Былырынныттан бу кэмгэ 151 тоннаан элбэх үүт туолуна.

4. Сэтинньи 22 күнүгэр Хоптоҕо Эрилик Эристов аатынан колхуос тэриллэбитэ 55 сыллаах үбүлүөйэ үрдүк тэрээһиннээхтик, элбэх киһи кыттылаах ыгылына. Барыта 55 киһи араас наҕараадалары туттулар, колхуос урукку бастыг салайааччыларыгар МР. Яковлева, Р.А. Филипповка, Н.С. Дмитриевка, П.Е. Адамовка боруонсаттан оҕоһуллубут бюстар туруорулунулар.

ҮҮТ СОБОТУОПКАТЫН 11 ҮЙДЭАХ ТҮМҮГЭ

№	Нэһиликтэр	2013 с. Былаан	2013 с. 11 ый түмүгүнэн			Былаан туолуутун % -на	Ааспыт ыйдаах мнэстэтэ
			Былаан	Туолла	2012 с.		
1	Соловьев	489	482,9	736,9	637,1	152,6	1
2	Хадаар	275	271,7	376,4	414,7	138,5	2
3	Арыылаах	269	265,6	348,8	352,6	131,3	3
4	Чакыр	439	433,7	537,8	540,4	124,0	5
5	Бахсы	279	275,6	335,4	307,2	121,7	4
6	Төлөй	258	254,8	271,4	287,7	106,5	6
7	Кытаанах	293	289,3	293,0	276,4	101,3	7
8	Одьулуун	568	560,9	550,6	524,8	98,2	8
9	Хайахсыт	294	290,4	280,6	243,9	96,6	9
10	Алаҕар	279	275,6	259,5	270,2	94,2	10
11	Хоптоҕо	714	705,1	652,6	537,4	92,6	11
12	Хатылы	311	307,0	274,9	292,1	89,5	12
13	Болугур	524	517,5	449,6	441,9	86,9	13
14	Мугудай	411	405,8	293,1	272,9	72,2	14
15	Болтоҕо	318	314,0	210,4	236,5	67,0	15
16	Сылан	763	753,7	477,5	549,2	63,4	16
17	Чурапчы	416	411,0	186,9	199,4	45,5	17
Улуус үрдүнэн		6900	6814,4	6535,4	6384,4	95,9	

2013 сыллааҕы үүт соботуопкатын сорууда Тыа хаһаайыстыбатын министриэтибэтин 8000 тоннаттан 6900 тоннага диэри кыччатыллыбытынан былаан нэһиликтэринэн ыанар ынах ахсаанынан сагалыы тыырылына. Дьон көрдөһүүтүнэн өйдүүргэ, көрөргө судургу буоллун диэн нэһиликтэргэ ааттара алфавит бэрээдэптин буолбакка, хаһыс мнэстэни ылбытынан сурулуна.

З. И. ИЛЛАРИОНОВА, соботуопка бухгалтер.

Бу ыстатыйа сүннүүнэн "Сага олох" хаһыат сэтинньи 12 күнүгэр түгүрүк остуол ыыппыта. Онно кыттыбыт дьон бары сир үлэтигэр хаалбыннытын бэлиэтээн туран, эһилиги сылы Сир сылынан биллэрэр саамай сөптөөбүн туһунан эппиттэр. Бу идеяны ойдоон Бахсыттан тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар элбэх сыратын биэрбит үлэ ветерана, агроном идэлээх үлээннээрим С.С. Ноговицын "Умнуллубуту сөргүтүүбүн" диэн ("Сага олох" 25.11.2013) бөртөөхэй ыстатыйаны таһаартарда. Атын даҕаны өйөөччүлэр элбэхтэр.

Ол эрэри, хомойуох иһин, бу боптууроска суолта биэрбэт, өйдөөбөт, Сир сыла диэн ангардас бурдугу ыһыны, оту оттоһуну эрэ элбэтти курдук санааччылар аһыаҕа суохтар.

Онтон Сир сыла диэн өйдөбүлэ улахан, киһи. Бу өйдөбүлгэ Ийэ айылҕа, Ийэ сиргэ сыһааннаах үлэлэр барылар киириэхтэрин сөп. Олор ханныктарый?

Маннайытга. Бааһына иэһин кэнэтии сүрүн сорукупут буолуохтаах. Бааһына та суох сүөһүбүтүн, сыгыгытын ангардас дорооххой

СИР СЫЛЫН СОРУКТАРА

Ааспыт ыйдаах "Уйту кыһата" сыһыарыта "Бээ, быйыл туох сыла этэй?" диэн ыстатыйабыр эһилиги 2014 сылы улууспутугар «Сир сылынан биллэрээххэйин» диэн этин киллэрбитим. Бу туһунан былырынныттан туруорсабын.

отунан аһатан өнүйбөспитин өйдүөхтээхпит. Хатылаан санаттахха, 1937 сыллаахха, ангардас илиинэн оройуон үрдүнэн 8000 (!) көрүнгэ гектарга бурдук ыһылыбыт. Онтон быйыл тыһыынча тыраактардаах 2100 гектарга күөх ыһыы былаана түспүтүн 1620 гектарынан эрэ толордубут. Улахан хаалыы. Дьэ, ол иһин, эһилиги сылтан бары бааһынайдар, кэтэх хаһаайыстыбалаах даҕаны ыаллар аһыах гектар, аһыах суотай даҕаны ыһыы сирдээх буолалларын ситиһэ сатыахтаахпыт.

Иккиннэн. Хайаатар даҕаны сиилэс бэлэмнээһинин сөргүтүүхтээхпит. Аан дойдута барытыгар сиилэһи дэлэйдик бэлэмнээн үүтү хото ыылар. Онтон биһиги улуус үрдүнэн биэр киилэ сиилэһи уктатахпыт, омуна суох, сүүрбөчтэ сыл буолла. Киһи соннуйар эрэ Онтон 1987-1990 ес. ангардас биһиги кытаанахтар сыла

2000 тоннага тийэс сиилэһи бааһынага үүннэрэн утар этибит. Онтон Мындаҕайыга чулуу звеневод Д.М. Ноев салалтатынан төһөлөөх элбэх бастыг хаачыстыбалаах сиилэһи бэлэмнэпир этилэрий? Сиргэ сатаан баран улуус иһигэр-таһыгар кытта атылылылар. Сэри иһигэр-кэннигэр кыра колхуостар ангардас отунан дьобус дьаамаларга сиилэс бөрүтүн уталлара. Этили биэр. Эһилигиттэн улууспутугар сатаатар 3-4 сиилэһинэн дьарыктанан, атылытыр анал звеноларда тэрийиэбит. Ону таһынан отунан сиилэһи бэлэмнээһини эмиэ сөргүтүүбүн.

Үсүһүнэн. Күөх ыһыыны таһынан сири онорон элбэх сыллаах оттору ыһыны тэнигиэбит. Бу олус барыстаах, туһалаах дьарык. Бирдэ ыстыг даҕаны хас эмэ сылы быһа бэлэми хомуйабын. Бу дьарык биһиэхэ умнуллубута эмиэ ыраатта. Маны таһынан сүөһү

сир төрдүгэр астаах турнеһы, сүбүкүлэни. олордуну эмиэ боруобалыахха сөп этэ.

Төрдүһүнэн. Сир сылыгар, биллэнтүрар, ходуһаны тупсарыы ПУЛ (поверхностное улучшение лугов), КУЛ (коренное улучшение лугов) үлэлэрин күүһүрдүү булгуччулаах көрдөбүл, сорукупуолуохтаах. Манна ходуһаны ыраастааһын, таратыы (щелевание), күрүөлээһин, дулданы, талары астарыы, мелиорация үлэлэрэ барылар киирэллэр.

Бөсһүнөн. Сир сылыгар биэр сүрүн хайысханан Ийэ айылҕаны харыстааһын үлэлэрэ бараллара киириэхтээхтэр. Олор ханныктарый? Ол дэриэбинэлэрбит истэрин-тастарын бөхтөрүн-сыыстарын ыраастааһын, көөрдүү үлэлэрин ыһыты, браконьердааһыны утары охсуһуу, тыа быраабылаларын тутуһуу, айылҕаны харыстааһын, экологическай иити бары үлэлэрин ыһыты барыахтаах.

Алтыһынан. Аһы-үөлү

дэлэтингэ кэлэр сылга уһаайбалаах кэтэх ыаллар бары хоргуоппуйу, араас оҕуруот астарын үүннэриилэрин дэлэтингэ күүстээх өйдөтөр, тэрийэр үлэ барыахтаах.

Сэттиһэ. Ханнык даҕаны үлэ, дьаһал дьон-сэргэ өйүтэр-санаатыгар ситэ тийибэт, интэит уонна киһилэр бу дьаһал туолуутугар кыттыспат буоллактарына, күттөөннээх хамсааһын тахсыбата чакчы. Дьэ, ол иһин Сир сылын биллэрэр буоллахха бу сылга ыһытылар дьаһаллар, үлэлэр былааннара эрдэттэн оҕоһуллан бигэргэниэхтээх, хамыһыһа тэриллэхтээх, хаһыат, телевидение нөнгө уонна бары ханаалларын күүстээх өйдөтөр, тэрийэр үлэлэр барыахтаахтар.

Түмүк. Биһиги тыа хаһаайыстыбатын улууһа буоларбыт быһыытынан сүрүн дохуоппут, үлүт-харчыбыт эттэн-үүттэн, ол эбэтэр сиртэн, сүөһүнү дэлэй аһылыгынан хааччылыттан тутулуктаабын өйдүүбүн, сиргэ суолта биэрэбит! "Харчы сиргэ сытанын" умнумуоҕун!

И. ПОНОМАРЕВ.

